

2. Дандис А. О структуре пословицы / А. Дандис // Паремнологический сборник. Пословица. Загадка. / Сост., ред. и пред. Г. Л. Пермяков. – М., 1978. – С. 13–34.
3. Илларионова Ю. Г. Учите детей отгадывать загадки / Ю. Г. Илларионова. – М. : Просвещение, 1985.
4. Кёнгэс Маранда Э. Логика загадок / Э. Кёнгэс Маранда // Паремнологический сборник. Пословица. Загадка / Сост., ред. и пред. Г. Л. Пермяков. – М., 1978. – С. 249–282.
5. Левин Ю. П. Семантическая структура загадки / Ю. П. Левин // Паремнологический сборник. Пословица. Загадка (Структура, смысл, тип). – М., 1978.
6. Пермяков Г. Л. Основы структурной паремнологии / Г. Л. Пермяков. – М., 1988.
7. Сендерович С. Я. Морфология загадки / С. Я. Сендерович. – М., 2008.
8. Седакова И. А. Загадки / И. А. Седакова, С. М. Толстая // Славянские древности: Этнолингвистический словарь / под ред. Н. И. Толстого. – Т. 2. – М., 1999. – С. 209–224.
9. Топоров В. Н. Из наблюдений над загадкой / В. Н. Топоров // Исследования в области балто-славянской духовной культуры: Загадка как текст. – Ч. 1. – М., 1994. – С. 10–117.
10. Юдин А. В. Ономастикон восточнославянских загадок / А. В. Юдин. – М., 2007.

УДК 811

Н. О. Герцовська, К. В. Яблонська,
Мукачівський державний університет, м. Мукачів

АНАЛІЗ СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ КУЛІНАРНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

У статті розглянуто теоретичні засади, пов'язані з визначенням поняття «термін». Проаналізовано етимологію кулінарної термінології в англійській мові. Визначено різницю між кулінарними термінами в британському та американському варіантах сучасної англійської мови. У результаті було виявлено, що відмінності полягають в орфографії та фонетичі, а рідше присутня семантична відмінність.

Ключові слова: термін, кулінарна термінологія, етимологія, семантична відмінність.

В статье рассмотрены теоретические основы, связанные с определением понятия «термин». Проанализирована этимология кулинарной терминологии в английском языке. Определено различие между кулинарными терминами в британском и американском вариантах современного английского языка. В результате было обнаружено, что различия заключаются в орфографии и фонетике, а реже присутствует семантическое отличие.

Ключевые слова: термин, кулинарная терминология, этимология, семантическое отличие.

The theoretical principles related to the definition of «term» have been reviewed in the article. The etymology of culinary terminology in English has been analyzed. The difference between culinary terms in the British and American variants of Modern English has been determined. As a result, it has been defined that the differences occur in spelling and phonetics, and rarely in semantics.

Key words: term, culinary terminology, etymology, semantic difference.

У словниковому складі мови велике місце належить термінологічній лексиці, кількість якої весь час помітно зростає. До термінологічної лексики належать усі слова, що об'єднуються в мові під загальною назвою терміни. Протягом розвитку англійської мови з'явилася велика кількість термінів, не тільки технічних, наукових, економічних і юридичних, але й кулінарних. Процес дослідження даної групи термінів зумовлений популяризацією кулінарного мистецтва у світі, що й визначає актуальність статті.

Працюючи над проблемами термінології науковці визначили ряд дефініцій, що пояснюють значення терміну. Однак, у багатьох термінознавчих працях при дослідженні термінології автори обмежуються аналізом словникових дефініцій, не звертаючи належної уваги на функціонування терміна в мові.

Стає очевидним, що досліджувати тільки лексикографічні, дискретні джерела термінів явно не достатньо. Ще В. В. Виноградов зазначав, що «... у створенні та визначенні терміна є дві сторони, дві точки зору: структурно-мовна та поняттєва, семантична, обумовлена розвитком системи понять тієї чи іншої науки, того чи іншого виробництва, ремесла. Обидві ці сторони взаємопов'язані і разом з тим обумовлені історією, культурно-історичною традицією» [2, с. 275]. Смысловая сторона терміносистеми відбиває відносини, що існують між термінами в межах даної сфери.

Саме цей рівень потребує особливої уваги при порівняльному дослідженні термінології різних мов; в той час як термінологічні словники зосереджуються на мовному рівні, що надалі призводить до помилок при перекладі.

Щодо сучасної англійської кулінарної термінології то дана галузь є малодослідженою. Тому, метою статті є дослідження характерних особливостей та походження кулінарних термінів сучасної англійської мови.

Для досягнення поставленої мети необхідне розв'язання певних завдань, а саме визначення поняття терміна, дослідження походження кулінарних термінів англійської мови, а також порівняння кулінарних термінів в британському та американському варіантах англійської мови.

Володіючи складною внутрішньою семантичною структурою, термін є єдиною, самостійною одиницею найменування. Проблемами термінології глибоко займалися такі лінгвісти як Г. О. Винокур, А. А. Реформатський, О. С. Ахманова, В. П. Даниленко, Н. З. Котелова, С. В. Гринев та інші. Більшість дослідників визнає, що термінологічність – одна з основних стильових рис наукового стилю, інформативне ядро лексики мов. Під терміном, зазвичай, розуміється мовний засіб вираження спеціального поняття [3, с. 56].

Термін (включаючи науково-технічні терміни та терміни організаційно-розпорядчої документації) – це одиниця будь-якої конкретної, природної або штучної мови (слово, словосполучення, аббревіатура, символ, поєднання слова і букв-символів, сполучення слова і цифр-символів), що володіє в результаті стихійно сформованої чи особливої свідомої колективної домовленості спеціальним термінологічним значенням, яке може бути виражено або у словесній формі, або в тому чи іншому формалізованому вигляді і досить точно і повно відображає основні, суттєві на даному рівні розвитку науки і техніки ознаки відповідного поняття [6, с. 42].

Відмітимо, що А. А. Реформатський визначає терміни «як однозначні слова, позбавлені експресивності» [7, с. 49]. М. М. Глушко констатує, що «термін – це слово чи словосполучення для вираження понять і позначення предметів, що володіє, завдяки наявності у нього суворої і точної дефініції, чіткими семантичними кордонами і тому однозначне в межах відповідної класифікаційної системи» [4, с. 20]

Приблизно такі ж визначення термінології знаходимо і в зарубіжних словниках лінгвістичних термінів. Так, у словнику Ж. Марузо [5, с. 356] термінологія визначається як система термінів, які використовуються для вираження понять, притаманних даній науці.

Багато науковців тлумачили термін, однак, на нашу думку найбільш влучним є визначення О. С. Ахманової, за яким термін – це «слово чи словосполучення спеціальної (наукової, технічної і т.п.) мови, яке створене, отримане чи запозичене для точного вираження спеціальних понять і позначення спеціальних предметів» [2, с. 258].

Таким чином, у нашому розумінні, термін – це слово, або словосполучення яке служить для вираження поняття і прийняте у відповідній професійній сфері та вживане в особливих умовах.

Не секрет, що у світі існує величезне розмаїття страв і рецептів. Кожній національній кухні властиві свої власні риси: використання певних продуктів і способів їхньої обробки, посуд, у якому подається їжа, дотримання специфічних традицій у споживанні їжі. Продукти, які складають основу кухні тієї чи іншої національності, залежать від природних особливостей та географії місцевості. Популяризація кулінарного мистецтва у світі в свою чергу викликає необхідність вивчення термінів даної галузі.

Для того щоб глибше вивчити сучасну англійську кулінарну термінологію слід спочатку дослідити їх походження.

Як відомо, існує два джерела походження слів у мові: лексика власне певної мови та запозичення. Говорячи про кулінарну термінологію можна з впевненістю стверджувати, що ці слова походять з обох джерел. Особливо в англійській мові назви їжі та напоїв відображають культурну історію носіїв цієї мови [1, с. 16].

Деякі кулінарні назви ми важко пояснити, як, наприклад, *raspberry*, *syllabub* чи *toffee*. Інші кулінарні терміни є тотожними з термінами давніх мов, що були незафіксованими та відновленими. Яскравим зразком такої мови є праїндо-європейська, яка існувала між 5000 та 3000 рр. до н.е. в південних Руських степах [8]. Наприклад такі слова як:

water – в порівнянні з сучасною українською мовою «вода» чи «водка»;

mead – на мові Санскрит «madhu», що означає мед;

milk – з латинської «mulgere», що означає доїти тварину.

Також з праїндоєвропейської мови походять назви певних процесів в кулінарії:

bake – з грецької «phogein»;

brew ma broth – з грецької «broutos», що означає вид пива.

Другим періодом запозичення кулінарних термінів в англійську мову є прото-германська мова, яка є прямим предком англійської, німецької та інших мов. Приклади цього періоду: *meat* (м'ясо), *bread* (німецька «Brot» – хліб), *honey* (мед), *egg* (німецька «Ei» – яйце). Деякі з цих слів були запозичені в прото-германську мову з інших незафіксованих доісторичних мов.

На протязі наступного періоду римляни представили Північній Європі середземноморську кухню та деякі важливі терміни, такі як: *cheese* (з лат. «caseus» – сир) та *wine* (з лат. «vinum» – вино). Також були запозичені назви деяких фруктів та салатів, що були вперше посаджені в Північній Європі римлянами: *plum* (з лат. «prunum» – слива) та *fennel* (з лат. «feniculum» – фенхель) [9].

Певні кулінарні терміни з'явилися в Англії після нормандського завоювання в 1066 році. На протязі двомовної англо-французької епохи, англійська кулінарія швидко змінювалась і розвивалась. Таким чином багато основних кулінарних термінів в англійську мову було запозичено з англо-нормандської, адже старо-французький діалект був широко поширений в середньовічній Англії. Наприклад: *pear* (від франц. «poire»), *chestnut* (від франц. «châtaigne»; що спочатку пішло від грец. «kastanea»), *salmon* (від франц. «saumon»), *sausage* (від франц. «saucisse»). Англо-нормандська мова також була джерелом для запозичення деяких термінів, що позначають способи приготування їжі: *fry* (від франц. «frire») та *boil* (від франц. «bouillir»).

Найбільш цікаві запозичення цього періоду – це назви готового м'яса трьох основних свійських тварин: свині, вівці та вола. В англо-саксонській мові (староанглійська мова) на позначення цих трьох тварин існував один термін, як для живих тварин так і для м'яса. Щодо старо-французької мови, в ній існували три терміни: *porc* (pig), *mouton* (sheep), та *boeuf* (ox). В Нормандський період англійці запозичили ці три французькі терміни (*pork*, *mutton*, *beef*). Таким чином, англійці отримали 6 термінів: три на позначення живих тварин і три на позначення м'яса. Причиною цього була популярність французької мови в цей період. Англійські дворяни розмовляли французькою і замовляли їжу також на цій мові – це вважалося дуже популярним та світським. Так само був запозичений термін *venison* (означає «deer meat»). Після вдалого полювання, мисливцям подавали *la veneson*, що означало «the game we just hunted» (дичина, яку тільки-що вполювали).

Використання в Англії XI-XIII століть французької мови як мови переможців, що взяли керування країною у свої руки, призвело до появи великої кількості французьких запозичень, які проникали не як окремі, ізольовані одиниці, а входили великими, цілісними семантичними системами, тобто групами, об'єднаними спільністю предметно-семантичної сфери [10]. Збагачення словникового складу англійської мови періоду XI-XIV століть за рахунок запозичень з французької мови було настільки багатобічним, що викликало зміну семантичної структури словника англійської мови та утворення нових термінологічних сфер і синонімічних рядів.

Французька мова збагатилася англійський словник такими найменуваннями їжі як *bacon* (бекон), *sausage* (ковбаса), *sauce* (соус), пізніше: *toasts* (тости), *biscuit* (печиво), *cream* (вершки), *sugar* (цукор). *Grapes* (виноград), *orange* (апельсин), *lemon* (лимон), *garnet* (гранат), *peach* (персик) всі назви цих фруктів стало відомими для англійців завдяки французькій мові. Англійці дізналися від французів як готувати *pie* (торт), *jelly* (желе), також вони дізналися про *mustard* (гірчицю) і *vinegar* (оцет) [1, с. 89].

Існують також й інші цікаві приклади кулінарних запозичень з різних культур та мов. Наприклад, *steak* походить від старо-північної мови – мови Вікінгів. *Lozenge* походить з арабської мови, а запозичили в англійську з французької мови. *Pickle* з голландської; *tomato*, *chocolate ma chili* з мови науатль (мова Ацтеків).

На сьогодні, через глобалізацію смаків, запозичення стали ще частішими. Наприклад, *curry* з мови Таміл, Південна Індія; *toddy* та *chutney* з мови Гінді; *pasta* та *pizza* з італійської; *marzipan* з німецької (слово походить з італійської мови); *blini* з російської; *tofu* з японської (походить слово з китайської).

Отже, певний відсоток сучасних англійських кулінарних термінів є частиною цієї ж мови, а решта є запозиченнями і проіснувавши в системі англійської мови, ці запозичення зазнали деяких семантичних змін.

Англійська мова – одна з найдинамічніших мов на планеті, а тому і варіантів англійської мови – величезна кількість. Одним із найпоширеніших варіантів англійської є американський. Основною відмінністю між двома варіантами є значення слів і термінів, які однаково пишуться, а також слова, спільні за значенням, однак, відмінні за написанням.

Такі відмінності притаманні й кулінарній термінології. Дослідивши ці особливості, нами було виокремлено 7 підгруп кулінарних термінів: овочі, молочні продукти, випічка, м'ясо, страви та інгредієнти, способи приготування їжі, кухонне приладдя.

Досліджуючи першу групу, ми дійшли висновку, що всі терміни які позначають овочі в обох варіантах англійської мови мають спільне значення, але різне написання. Наприклад:

Aubergine BrE – *Eggplant* AmE (баклажан);

Courgette BrE – *Zucchini* AmE (цукіні);

Rocket BrE – *Arugula* AmE (рукола);

Pepper BrE – *Capsicum* AmE (стручковий перець);

Runner Beans BrE – *Green beans/ String beans* AmE (стручкова квасоля);

Друга група включає в себе терміни, які мають однакове значення, але різне написання; і терміни які мають однакове написання але різне значення. В даному випадку різні способи приготування випічки. Наприклад:

Biscuits BrE – *Cookies* AmE (печиво);

Scone BrE – *Biscuits* AmE (корж);

Pancakes BrE – *Hot-cakes/ Griddle-cakes/ Flap-Jacks* AmE (млинці);

Icing BrE – *Frosting* AmE (глазур).

Аналізуючи різницю між термінами в групі «М'ясо» можна зробити висновки, що приблизно 90% термінів співпадають в обох варіантах англійської мови. Але є деякі винятки з однаковим значенням, але різним написанням. Наприклад:

Streaky bacon BrE – *Bacon* AmE (бекон);

Scratchings BrE – *Pork rinds* AmE (шкварки);

Brawn BrE – *Head cheese* AmE (сальтисон).

Щодо молочних продуктів, то вони так само мають тільки декілька винятків вживання різних кулінарних термінів. Наприклад:

Single cream BrE – *Cream with 5% butterfat* AmE (нежирні вершки);

Double cream BrE – *Cream with 48% butterfat* AmE (жирні вершки);

Soured cream BrE – *Sour cream* AmE (сметана);

Досліджуючи кулінарні терміни в британському та американському варіантах сучасної англійської мови ми знайшли ще декілька прикладів з однаковим написанням, але різним значенням. Наприклад:

Pudding/Sweet/Dessert/Afters BrE – *Dessert* AmE (десерт);

Custard BrE – *Pudding* AmE (заварний крем);

Jelly BrE – *Jello* AmE (желе);

Seedless jam BrE – *Jelly* AmE (варення без кісточок);

Chips BrE – *Fries (abbr. for french fries)* AmE (жарена картопля);

Crisps BrE – *Chips* AmE (чіпси, хрумка картопля);

Tomato sauce BrE – *Ketchup* AmE (кетчуп);

Tomato purée BrE – *Tomato paste* AmE (томатна паста);

Аналізуючи терміни що позначають кухонне приладдя, ми дійшли до висновку що різниця полягає в написанні цих термінів. В деяких випадках причиною цієї різниці в написанні є використання назв торгових марок, які виготовляють це кухонне приладдя. Наприклад:

Greaseproof paper BrE – *Parchment paper* AmE (пергаментний папір);

Hob BrE – *Stove/ Range* AmE (плита);

Magimix BrE – *Food processor* AmE (кухонний комбайн);

Cling film BrE – *Plastic wrap/ Saran™ wrap* AmE (поліетиленова плівка);

Liquidiser BrE – *Blender* AmE (блендер).

Відмінності в обох варіантах мов полягають як в написанні термінів, так і в їх семантиці.

Таким чином, аналізуючи походження англійських кулінарних термінів ми дійшли висновку, що деякі з них є такими самими як і в давніх мовах, що були незафіксованими та відновленими. Зразками таких мов є прайндо-європейська та прото-германська мови. Решта термінів є запозиченнями з різних мов, таких як італійська, французька, арабська, індійська, російська, японська та інші. Найбільше запозичень з французької мови. Англійці взяли від французів не лише терміни, а й нові страви та рецепти.

Порівнюючи кулінарні терміни в британському та американському варіантах англійської мови ми дійшли висновку, що основний їхній словниковий склад особливо не відрізняється. Відмінності є в деяких термінах, і ці відмінності в основному в орфографії та фонетиці. Також, невеликий відсоток слів мають однакове написання але різні значення, тобто присутня семантична відмінність.

Перспективою подальшого дослідження вважаємо особливості перекладу кулінарних термінів на інші мови світу, зокрема угорську мову.

Література:

1. Jespersen O. Growth and structure of English language / O. Jespersen // Basic Blackwell. – Oxford, 1943. – 244 p.
2. Ахманова О. С. Очерки по общей и русской лексикологии / О. С. Ахманова. – М. : Русский язык, 1957. – 157 с.
3. Горелікова С. Н. Природа терміна і деякі особливості термінотворення в англійській мові / С. Н. Горелікова. – К. : Вісник, 2002. – 126 с.
4. Капанадзе Л. А. Про поняття «термін» і «термінологія» / Л. А. Капанадзе. – М., 1965. – 87 с.
5. Марузо Ж. Словарь лингвистических терминов / Ж. Марузо. – М. : Издательство иностранной литературы, 1960. – 439 с.
6. Пумпянский А. Л. Лексичні закономірності наукової і технічної літератури. Англо-російські еквіваленти / А. Л. Пумпянский. – К., 1980. – 368 с.
7. Реформатський А. А. Що таке термін і термінологія? / А. А. Реформатський. – М., 1961. – 178 с.
8. Etymology of food. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.answers.com/topic/etymology-of-food#ixzz3DCh2Wgl8>.
9. Language about food. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.answers.com/topic/language-about-food#ixzz3DChXaHjs>.
10. Naming of food. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.answers.com/topic/naming-of-food#ixzz3DChoADT4>.